

УДК 657.05:631.115.11

DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2026-1-104-113>

ДУБІНІНА Марина Вікторівна

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний
університет,
м. Миколаїв, Україна
Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-3993-0622>
dubinina@mnau.edu.ua

ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ ІНДИКАТОРІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Обґрунтовано систему аналітичних індикаторів оцінювання економічної стійкості фермерських господарств. Сформовано комплекс показників виробничо-ресурсної, фінансової, кадрово-соціальної та інвестиційної складових. Проведено апробацію запропонованої системи на матеріалах фермерських господарств Миколаївської області та визначено основні тенденції зміни параметрів економічної стійкості в умовах воєнних викликів.

Ключові слова: аграрний сектор; виробничо-ресурсний потенціал; воєнні виклики; діяльність; економічний аналіз; інвестиційна активність; кадровий потенціал; мале підприємництво; обліково-аналітичне забезпечення; управлінська звітність; фінансова звітність; фінансова стійкість.

Постановка проблеми. В умовах сучасних макроекономічних викликів, зумовлених деформацією логістичних маршрутів та суттєвим подорожчанням матеріально-технічних ресурсів, функціонування аграрного сектору України зазнає глибоких структурних трансформацій. Особливої гостроти ці процеси набувають у південних регіонах, зокрема в Миколаївській області, де сільськогосподарське виробництво традиційно виступає базовим елементом формування продовольчої безпеки та забезпечення життєздатності сільських територій.

Специфіка діяльності фермерських господарств, яка полягає у поєднанні класичних підприємницьких принципів із детермінантами сімейно-трудої організації виробництва, робить їх найбільш вразливими до впливу екзогенних фінансових шоків порівняно з великими аграрними корпоративними структурами. Поглиблення інституційних диспропорцій, обмеженість доступу до банківського кредитування та дефіцит кваліфікованих кадрових ресурсів вимагають переосмислення підходів до оцінювання життєздатності суб'єктів малого бізнесу на селі [2, с. 66; 8, с. 377].

Забезпечення безперервності операційного циклу фермерських господарств безпосередньо залежить від їхньої внутрішньої здатності протистояти критичним коливанням ринкової кон'юнктури, зберігаючи при цьому базовий виробничий потенціал [4, с. 9]. Наявність значних збитків та руйнувань інфраструктури, зафіксованих у звітах аналітичних інституцій, підтверджує необхідність пошуку внутрішніх фінансових резервів для збереження стабільності [1, с. 4].

У зв'язку з цим виникає нагальна практична потреба у розробці та застосуванні збалансованої системи аналітичних індикаторів, яка дозволить здійснювати експрес-оцінювання фактичного рівня стійкості підприємств на основі об'єктивних даних офіційної звітності. Результати такого моніторингу мають стати надійним підґрунтям для прийняття оперативних управлінських рішень як на рівні менеджменту самих господарств, так і в межах формування програм підтримки аграрного підприємництва органами регіональної виконавчої влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виокремлення частини нерозв'язаної раніше проблеми. Глибокі трансформаційні процеси, що відбуваються в аграрному секторі України, зумовлюють постійний інтерес вітчизняних науковців до проблематики функціонування малого та сімейного бізнесу на селі. Фундаментальні підходи до оцінювання

загального стану, виявлення системних ризиків та визначення перспективних траєкторій розвитку фермерського сектору закладено у працях І. М. Беженара та О. Ю. Грищенка [1, с. 4]. Дослідники ґрунтовно аналізують інституційне середовище та доводять, що життєздатність малих форм господарювання безпосередньо залежить від прогнозованості державної аграрної політики, стабільності земельних відносин та рівня фінансової підтримки. На особливу увагу заслуговують також наукові здобутки О. А. Горобченко, Т. Г. Олійник та М. С. Гапоненко [2, с. 66], які у своїх працях зосереджуються на ринкових тенденціях та обґрунтовують необхідність посилення конкурентоспроможності фермерства в умовах загострення міжгалузевої конкуренції.

Логічним продовженням розробки зазначеної інституційної та ринкової проблематики в сучасних умовах стають прикладні дослідження адаптації підприємств до тривалих екзогенних шоків. Специфіку виживання та напрями повоєнного відновлення саме сімейних фермерських господарств, які становлять основу соціально-економічної стабільності сільських територій, детально аспектировано у колективній праці Ю. О. Лупенка, О. Г. Шпикуляка та М. Й. Маліка [4, с. 9]. Автори справедливо зазначають, що в періоди макроекономічної нестабільності критерії ефективності фермерів дещо зміщуються з суто ринкових орієнтирів у площину збереження життєздатності самого господарства та забезпечення зайнятості сільського населення. Водночас успішна адаптація та відновлення виробничих процесів неможливі без оцінки загального обсягу втрат, що обумовлює необхідність залучення широкої аналітичної бази щодо руйнувань аграрної інфраструктури, зафіксованих у звітах профільних інституцій [10].

Уповільнення інвестиційної активності в умовах кризи актуалізує питання про те, що економічна стійкість будь-якої виробничої системи базується на ефективності використання її внутрішнього потенціалу, насамперед фінансового та земельного. Теоретико-методичні засади стратегічного управління інвестиційними процесами у фермерському секторі сформовано у працях М. Ф. Кропивка та М. І. Кісіля [5, с. 6], де наголошується на важливості раціональної капіталокупності в умовах обмеженості зовнішніх джерел фінансування. На засадах раціонального капіталообігу будуються й підходи І. В. Зубар та Ю. В. Онищук [6], які у своїх працях концентрують увагу на менеджменті землекористування, обґрунтовуючи, що раціональне використання земельного банку та збереження родючості ґрунтів є первинною передумовою довгострокової виробничої стабільності підприємства.

Проте матеріально-технічні та земельні ресурси втрачають свою визначальну роль без належного кадрового забезпечення, яке наразі виступає одним із найбільш деструктивних чинників у діяльності агробізнесу. Питання оптимізації систем управління персоналом аграрних підприємств та підвищення ефективності використання живої праці в умовах міграційних ризиків ґрунтовно висвітлено у роботі В. С. Лесюка [7, с. 97]. Цей підхід підтримує Д. В. Поліщук [8, с. 377], розглядаючи якісне управління людським капіталом як невід'ємну, стратегічну складову безпеки та сталого розвитку сучасного агробізнесу. Своєю чергою, С. Я. Кісь, Г. В. Малиновська та Р. В. Іваночко [12, с. 52] доводять, що саме накопичений людський капітал забезпечує необхідну гнучкість і адаптивність підприємства під час подолання макроекономічних криз.

Узагальнення досвіду подолання зазначених фінансових та кадрових деформацій дозволяє оцінити загальні перспективи малого підприємництва в системі територіального розвитку. Л. О. Бойко [9] акцентує увагу на поведінкових та організаційних аспектах діяльності фермерських господарств у періоди високої невизначеності ринкового середовища. Оцінюючи перспективи майбутнього розвитку та узагальнюючи досвід операційної адаптації, П. В. Ластовченко [11, с. 200] обґрунтовує, що саме малий та середній агробізнес має стати стратегічним драйвером повоєнної відбудови сільських територій та наповнення локальних бюджетів.

Незважаючи на глибоке теоретичне опрацювання окремих підсистем, у наявних публікаціях бракує цілісного інструментарію, який дозволив би здійснювати комплексне, традиційне коефіцієнтне оцінювання фінансово-виробничої стійкості фермерських господарств безпосередньо на основі масивів офіційної статистичної звітності. Існує об'єктивна потреба у формуванні цілісного аналітичного підходу, який поєднує оцінювання рентабельності, структури заборгованості, кадрового навантаження та інвестиційної активності на регіональному рівні й дає

змогу виявляти основні диспропорції розвитку фермерських господарств Миколаївської області за даними офіційної статистичної звітності.

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність глибоких теоретичних напрацювань у сфері дослідження операційної діяльності та капіталізації суб'єктів малого агробізнесу, поза межами прикладного аналізу залишається розробка цілісного інструментарію, який дозволив би поєднати показники рентабельності діяльності, структури заборгованості, кадрового потенціалу та інвестиційної активності на регіональному рівні. Більшість існуючих підходів спираються на узагальнені загальнонаціональні тенденції, що нівелює специфіку територій, які зазнали критичних логістичних, інфраструктурних та демографічних шоків. Існує об'єктивна практична необхідність формування адаптивної системи моніторингу економічної стійкості безпосередньо на основі зведених масивів офіційної статистичної звітності фермерських господарств юридичних осіб Миколаївської області, що дозволить своєчасно виявляти фінансово-виробничі диспропорції та оцінювати тенденції розвитку фермерського сектору регіону.

Мета та завдання статті. Мета публікації полягає у формуванні збалансованого аналітичного інструментарію та емпіричному аналізі траєкторії розвитку й умов збереження економічної стійкості фермерського сектору Миколаївщини у 2020–2025 роках. Поставлена мета зумовила необхідність розв'язання низки взаємопов'язаних завдань, а саме: систематизувати базові прикладні індикатори за основними векторами діяльності господарств (ресурсним, фінансовим, кадровим та інвестиційним) та провести їх комплексну апробацію, спираючись на масиви регіональної статистичної звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комплексна оцінка стійкості фермерських господарств регіону вимагає переходу від локального аналізу платоспроможності чи рентабельності до дослідження загальної системи життєзабезпечення підприємства. Застосовуючи системний та структурно-функціональний підходи, ми згрупували весь перелік аналітичних індикаторів за чотирма традиційними векторами: виробничо-ресурсною, фінансовою, кадрово-соціальною та інвестиційною складовими. Такий підхід дає змогу оцінити як внутрішній потенціал фермерських господарств Миколаївської області, так і їхню здатність протидіяти суворим екзогенним шокам воєнного часу.

Для практичної реалізації методики розроблено комплексну систему показників, що базується на офіційній фінансовій та статистичній звітності фермерських господарств. Звичні економічні індикатори у цій роботі переосмислено з урахуванням кризових умов: вони відображають потенціал збереження ресурсів, мінімізацію транзакційних витрат та здатність бізнесу до виживання в умовах невизначеності. Методику калькуляції індикаторів за формами статистичної звітності разом із їхнім змістом наведено в таблиці 1.

Логіка оцінювання окремих складових полягає в наступному. Виробничо-ресурсний блок визначає ефективність використання угідь через співвідношення земельного банку та кінцевих результатів роботи. Фінансова складова фокусується на прибутковості операцій та стані розрахункових операцій. Зокрема, аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості унаочнює, чи не відбувається відтік обігових коштів фермерів до посередницьких структур. Оцінка кадрового та інвестиційного потенціалу будується на дослідженні віддачі від використання людського капіталу й темпів оновлення матеріальної бази, що дозволяє детально опрацювати статистичні масиви регіону.

Практична перевірка запропонованих коефіцієнтів базується на показниках діяльності фермерських господарств Миколаївської області за 2020-2025 роки. Зазначені часові межі важливі, оскільки охоплюють етапи до та після початку повномасштабної війни, демонструючи реальні структурні зрушення в агробізнесі. Спираючись на державну статистику, ми забезпечуємо достовірність висновків та їхню придатність для реального сектору економіки.

Таблиця 1 – Система аналітичних індикаторів оцінювання економічної стійкості фермерських господарств

Складова економічної стійкості	Аналітичний індикатор	Методика розрахунку та економічний зміст
Виробничо-ресурсна складова	Середній розмір землекористування фермерського господарства	Відношення площі сільськогосподарських угідь до кількості фермерських господарств, га. Характеризує масштаби господарювання та рівень концентрації земельних ресурсів.
	Землезабезпеченість праці	Відношення площі сільськогосподарських угідь до середньооблікової чисельності працівників, га/особу. Відображає забезпеченість працівників земельними ресурсами.
	Частка орендованих земель у структурі землекористування	Відношення площі орендованих земель до загальної площі сільськогосподарських угідь, %. Характеризує залежність господарств від орендних земельних ресурсів.
Фінансова складова	Рентабельність операційної діяльності	Відношення фінансового результату від операційної діяльності до операційних витрат, %. Характеризує ефективність основної діяльності господарств.
	Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	Відношення дебіторської заборгованості до кредиторської заборгованості. Відображає стан розрахунків та фінансову рівновагу.
Кадрово-соціальна складова	Продуктивність праці	Відношення чистого доходу від реалізації продукції до середньооблікової чисельності працівників, тис. грн/особу. Характеризує ефективність використання трудових ресурсів.
	Індекс кадрової стійкості	Відношення чисельності працівників звітного року до чисельності працівників базового року, %. Характеризує збереження кадрового потенціалу.
Інвестиційна складова	Індекс капітальних інвестицій	Відношення обсягу капітальних інвестицій звітного року до базового року, %
	Частка власних коштів у фінансуванні капітальних інвестицій	Відношення власних коштів підприємств до загального обсягу капітальних інвестицій, %. Характеризує рівень інвестиційної самостійності господарств.

Джерело: сформовано автором.

Дослідження розпочинається з ресурсного потенціалу – базового фактора стабільності будь-якого фермера. Щоб простежити інтенсивність використання угідь та концентрацію виробництва в умовах кризи, спочатку проаналізуємо зміни кількості господарств і середнього розміру їхніх площ, які систематизовано в таблиці 2.

Дослідження емпіричної бази дозволяє виявити глибокі структурні зсуви у системі ресурсного забезпечення фермерського сектору Миколаївської області за період 2020-2025 років. Спрямованість трансформаційних процесів у цей період характеризується вираженою виробничою концентрацією, за якої суттєве скорочення чисельності діючих суб'єктів господарювання супроводжується розширенням їхнього земельного потенціалу. Зменшення кількості фермерських господарств із 2760 до 2251 одиниці (на 18,4%) відбувалося одночасно із нарощуванням площі сільськогосподарських угідь у їхньому користуванні з 371,9 до 413,1 тис. га. Зазначена тенденція свідчить не про деградацію сектору, а про консолідацію його базового потенціалу через перерозподіл ресурсів на користь більш життєздатних та адаптивних господарських структур.

Пріоритетність інтенсивного використання земельного фонду підтверджується випереджальним зростанням площі ріллі, обсяги якої збільшилися з 366,5 до 409,1 тис. га. Водночас інституційне забезпечення формування земельних масивів зазнало змін у бік посилення ролі орендних відносин. Абсолютне збільшення площі орендованих угідь на 24,7%

зумовило зростання їхньої питомої ваги у загальній структурі землевідношення з 81,2% до 91,2%. З позицій менеджменту агробізнесу така деформація, з одного боку, забезпечує високу операційну гнучкість просторового розвитку в умовах кризи, але з іншого – формує довгострокові ризики стійкості через критичну залежність від стабільності локальних ринків оренди землі.

Таблиця 2 – Динаміка ресурсного забезпечення фермерських господарств Миколаївської області у 2020–2025 рр.

Показники	Роки						2025 р. у % до 2020 р.
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
Кількість фермерських господарств, од.	2760	1770	1964	2126	2129	2251	81,6
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	371,9	387,4	381,1	384,5	397,8	413,1	111,1
Площа ріллі, тис. га	366,5	382,0	377,3	381,2	394,2	409,1	111,6
Площа орендованих угідь, тис. га	302,1	321,2	318,7	329,6	352,5	376,6	124,7
Середній розмір землекористування одного господарства, га	134,8	218,8	194,0	180,8	186,8	183,5	136,2
Частка орендованих угідь у загальній площі, %	81,2	82,9	83,6	85,7	88,6	91,2	112,3
Середня кількість працівників, осіб	5663	4730	4430	4637	4677	4663	82,3
Площа сільськогосподарських угідь на одного працівника, га	65,7	81,9	86,0	82,9	85,1	88,6	134,9

Джерело: сформовано автором за даними [14].

Укрупнення масштабів господарювання безпосередньо відображає динаміка середнього розміру землекористування одного фермерського господарства, який зріс зі 134,8 га у 2020 році до 183,5 га у 2025 році. При цьому траєкторія даного показника зафіксувала свій максимум у 2021 році на рівні 218,8 га, що виступило первинною реакцією ринку на стрімке скорочення кількості дрібних товаровиробників. Подальше помірне зниження та стабілізація середнього розміру фермерського господарства свідчать про поступове вирівнювання просторової структури сектору та формування більш збалансованої виробничо-ресурсної бази, адаптованої до умов зовнішньої нестабільності.

Скорочення середньої кількості працівників фермерських господарств із 5663 до 4663 осіб мало подвійний вплив на економічну стійкість сектору. З одного боку, воно супроводжувалося зростанням площі сільськогосподарських угідь у розрахунку на одного працівника з 65,7 до 88,6 га, що відображає підвищення ресурсного навантаження на працю. У поєднанні зі зростанням продуктивності праці це може свідчити про оптимізацію використання трудових ресурсів та посилення ролі організаційно-технічних чинників. З іншого боку, зменшення кадрового потенціалу підвищує залежність господарств від обмеженого кола працівників і створює додаткові ризики для їх довгострокового розвитку.

Подальше оцінювання економічної стійкості фермерських господарств потребує переходу від характеристики ресурсного забезпечення до аналізу фінансових і кадрових індикаторів. Саме ці показники дають змогу визначити, наскільки наявний виробничий потенціал трансформується у результати діяльності, платоспроможність та здатність господарств зберігати трудові ресурси. У цьому контексті особливого значення набувають показники продуктивності праці, рентабельності операційної діяльності, співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості, капітальних інвестицій та кадрової стійкості.

Розрахунки свідчать про суттєве зростання продуктивності праці у фермерських господарствах Миколаївської області. У 2020 році обсяг чистого доходу від реалізації продукції у розрахунку на одного працівника становив 1208,6 тис. грн, тоді як у 2025 році він зріс до 2653,1 тис. грн. Індекс цього показника склав 219,5% до рівня 2020 року. Така динаміка відображає

підвищення результативності використання трудових ресурсів, однак потребує обережної інтерпретації, оскільки вона сформувалася не лише за рахунок зростання доходів, а й на тлі скорочення чисельності працівників.

Кадрова складова економічної стійкості має суперечливий характер. Середня кількість працівників фермерських господарств зменшилася з 5663 осіб у 2020 році до 4663 осіб у 2025 році, що відповідає 82,3% базового рівня. Це свідчить про послаблення кадрового потенціалу та зростання навантаження на наявних працівників. За таких умов підвищення продуктивності праці не можна розглядати лише як позитивний результат, оскільки воно частково компенсує втрати трудових ресурсів.

Фінансова складова оцінювалася через показники рентабельності операційної діяльності та співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості. Рентабельність операційної діяльності зросла з 12,2% у 2020 році до 17,9% у 2025 році, що становить 146,7% до базового рівня. Це свідчить про збереження прибутковості операційної діяльності фермерських господарств, попри суттєву зміну умов їх функціонування.

Зростання коефіцієнта співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості з 1,48 до 2,21 свідчить про посилення дисбалансу розрахункових операцій. Незважаючи на перевищення обсягів дебіторської заборгованості над кредиторською, така тенденція не може однозначно розглядатися як позитивна, оскільки означає зростання обсягів коштів, вилучених із поточного обороту. За умов воєнної нестабільності це підвищує ризики втрати ліквідності та потребує посилення контролю за політикою розрахунків із контрагентами.

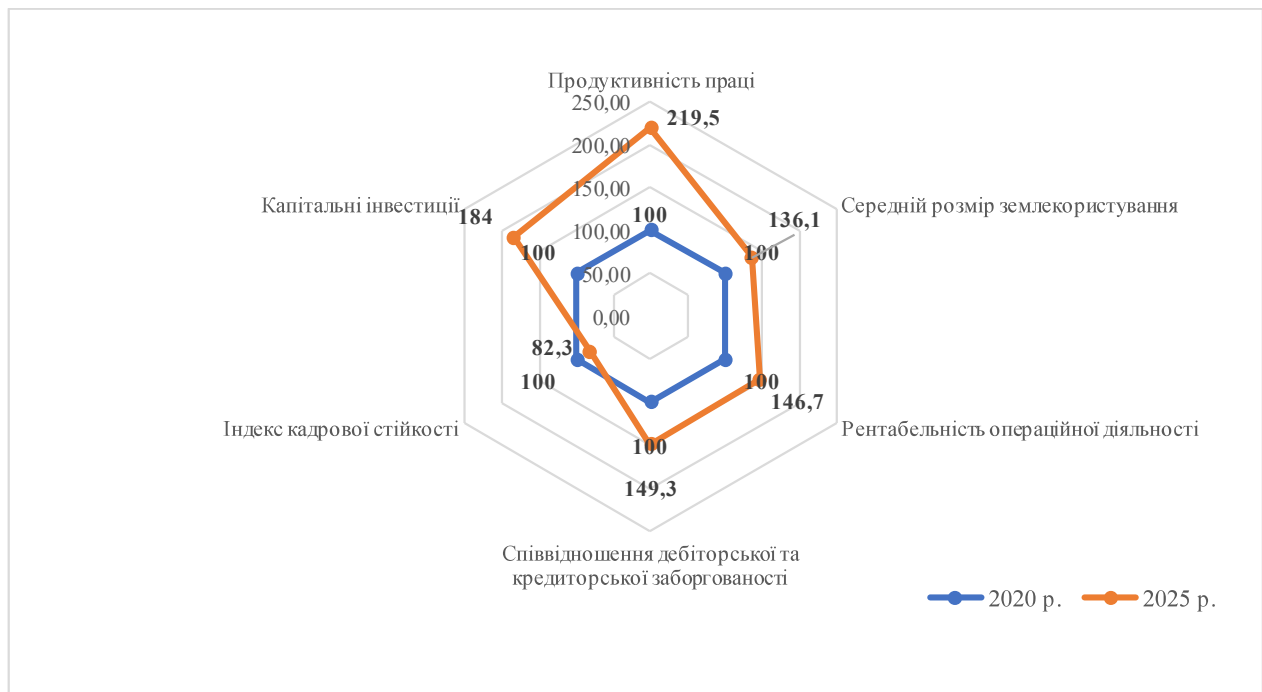
Інвестиційна активність фермерських господарств у досліджуваному періоді також демонструє позитивну динаміку. Обсяг капітальних інвестицій збільшився з 461,1 млн грн у 2020 році до 848,4 млн грн у 2024 році, що становить 184,0% до рівня 2020 року. Дані за 2025 рік у відповідному статистичному спостереженні відсутні, тому для цього індикатора використано останній доступний рік. Зростання капітальних інвестицій свідчить про збереження потенціалу оновлення матеріально-технічної бази, хоча така динаміка не усуває ризиків, пов'язаних із нерівномірністю доступу до інвестиційних ресурсів.

Узагальнення розрахованих показників дає підстави стверджувати, що економічна стійкість фермерських господарств Миколаївської області у 2020–2025 роках формувалася нерівномірно. Найвиразніше зростання спостерігалось за показниками продуктивності праці, капітальних інвестицій, рентабельності та співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості. Водночас кадровий потенціал залишався найбільш вразливою складовою, оскільки його скорочення створювало додаткові обмеження для довгострокового розвитку господарств. Саме тому комплексне оцінювання економічної стійкості має спиратися не на один узагальнений показник, а на систему взаємопов'язаних індикаторів.

Узагальнену оцінку змін у системі економічної стійкості фермерських господарств регіону за досліджувані роки ілюструє рисунок 1.

Результати порівняльного аналізу свідчать про неоднорідність трансформаційних процесів у регіональному агросекторі. Позитивні зрушення у сфері продуктивності праці, інвестиційної активності та прибутковості відбувалися паралельно з погіршенням стану фінансових розрахунків. Зокрема, зростання дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською вказує на вимивання ліквідності, що підвищує залежність фермерських господарств від зовнішніх фінансових джерел.

Водночас профіль стійкості залишається асиметричним. Зростання економічних та фінансових індикаторів відбувалося на тлі скорочення кадрового потенціалу, про що свідчить зниження індексу кадрової стійкості до 82,3 % від рівня 2020 року. Така ситуація вказує на формування нової моделі функціонування фермерських господарств, за якої підтримання виробничих результатів забезпечується переважно за рахунок концентрації земельних ресурсів, підвищення продуктивності праці та інтенсифікації використання капіталу.

Рисунок 1. Порівняльний профіль економічної стійкості фермерських господарств Миколаївської області у 2020 та 2025 роках (2020 р. = 100%)

Примітка. Капітальні інвестиції наведено за 2024 р. у відсотках до 2020 р., оскільки статистичні дані за 2025 рік відсутні

Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики у Миколаївській області

Отримані результати підтверджують доцільність використання комплексної системи аналітичних індикаторів для оцінювання економічної стійкості фермерських господарств, оскільки окремі показники можуть демонструвати позитивну динаміку навіть за наявності суттєвих диспропорцій у кадровому забезпеченні та структурі ресурсного потенціалу. Саме поєднання виробничо-ресурсних, фінансових і кадрових індикаторів забезпечує більш об'єктивне визначення реального рівня стійкості аграрних підприємств в умовах воєнно-економічних викликів.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження підтвердило доцільність використання комплексного підходу до оцінювання економічної стійкості фермерських господарств на основі системи взаємопов'язаних аналітичних індикаторів, сформованих за виробничо-ресурсною, фінансовою, кадрово-соціальною та інвестиційною складовими. Запропонований підхід дозволяє здійснювати моніторинг стану фермерського сектору на основі даних офіційної статистичної звітності та виявляти ключові тенденції його розвитку в умовах воєнно-економічних викликів.

За результатами оцінювання встановлено, що у 2020-2025 роках економічна стійкість фермерських господарств Миколаївської області формувалася під впливом різноспрямованих процесів. Поряд зі скороченням кількості господарств відбулося збільшення площ сільськогосподарських угідь, що перебувають у їх користуванні, та зростання середнього розміру землекористування. Це свідчить про структурну трансформацію фермерського сектору та концентрацію виробничих ресурсів у більш життєздатних господарських структурах. Водночас посилення ролі орендних відносин зумовлює додаткові ризики довгострокової стабільності землекористування.

У фінансовій сфері виявлено зростання рентабельності операційної діяльності та інвестиційної активності фермерських господарств, що характеризує їх здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Разом із тим збільшення співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить про наявність дисбалансів у системі розрахунків та потребує посилення контролю за управлінням оборотним капіталом. Кадрова складова

залишається найбільш вразливим елементом економічної стійкості, оскільки скорочення чисельності працівників відбувається одночасно зі зростанням навантаження на трудові ресурси.

Практичне значення запропонованої системи індикаторів полягає у можливості її використання органами державного управління, територіальними громадами та керівниками фермерських господарств для оперативного моніторингу економічного стану суб'єктів господарювання, виявлення потенційних ризиків та обґрунтування управлінських рішень щодо підвищення їх стійкості.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з розробленням інтегрального індексу економічної стійкості фермерських господарств, апробацією запропонованої системи індикаторів у розрізі територіальних громад та районів Миколаївської області, а також удосконаленням методичних підходів до оцінювання впливу воєнних ризиків на результати діяльності суб'єктів малого аграрного підприємництва.

Список використаних джерел

1. Беженар І. М., Грищенко О. Ю. Фермерські господарства в Україні: стан та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 9. С. 4–14. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-04-14>.
2. Горобченко О. А., Олійник Т. Г., Гапоненко М. С. Фермерство України: тенденції та перспективи розвитку. *Modern Economics*. 2020. № 21. С. 66–71. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-10).
3. Дудник О. С. Перспективи розвитку фермерства в Україні. *Економіка АПК*. 2016. № 3. С. 92–97.
4. Лупенко Ю. О., Шпикуляк О. Г., Малік М. Й., Ксенофонтова К. В., Морозова А. С. Розвиток сімейних фермерських господарств в умовах воєнного часу та перспективи повоєнного відновлення України. *Аграрна економіка*. 2023. Т. 16. № 1–2. С. 9–22.
5. Кропивко М. Ф., Кісіль М. І. Теоретичні засади і методичні підходи до формування стратегії управління ефективністю інвестицій фермерського господарства. *Економіка АПК*. 2021. Т. 28. № 1. С. 6–15. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101006>.
6. Зубар І. В., Онищук Ю. В. Менеджмент у сфері оптимізації ефективності землекористування фермерських господарств. *Ефективна економіка*. 2023. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.27>.
7. Лесюк В. С. Забезпечення економічної ефективності управління персоналом аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 21–22. С. 97–104. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.21-22.97>.
8. Поліщук Д. В. Управління людським капіталом як невід'ємна частина стратегічного розвитку аграрного підприємства. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. Vol. 330. № 3. Р. 358–362. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-57>.
9. Бойко Л. О. Виклики та проблеми фермерських господарств у період невизначеності. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-04-02>.
10. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. KSE Institute. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf.
11. Ластовченко П. В. Розвиток малого і середнього підприємництва як стратегічний напрям повоєнної відбудови сільських територій. *Агросвіт*. 2025. № 10. С. 200–206. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.10.200>.
12. Кісь С. Я., Малиновська Г. В., Іваночко Р. В., Береговський Ю. С. Людський капітал як необхідна умова забезпечення розвитку підприємства. *Modern Economics*. 2023. № 42. С. 52–61. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-08).
13. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 19.01.2026).
14. Головне управління статистики у Миколаївській області. Про надання інформації щодо діяльності фермерських господарств Миколаївської області за районами та територіальними громадами у 2020–2025 роках : лист-відповідь на запит М. Дубініної від 28.11.2025. Миколаїв, 2025. Додатки 1–9.

References

1. Bezhenar I. & Hryshchenko O. (2023). Farms in Ukraine: state and development prospects. *Problemy Suchasnykh Transformatsii. Serii: Ekonomika ta Upravlinnia (Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management)*, 9, 4–14. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-04-14> (in Ukr.).

2. Horobchenko O., Oliinyk T. & Haronenko M. (2020). Farming in Ukraine: trends and development prospects. *Modern Economics*, 21, 66–71. [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-10) (in Ukr.).
3. Dudnyk O. (2016). Prospects for farming development in Ukraine. *Ekonomika APK (Economics of AIC)*, 3, 92–97 (in Ukr.).
4. Lupenko Yu., Shpykuliak O., Malik M., Ksenofontova K. & Morozova A. (2023). Development of family farms during wartime and prospects for post-war recovery of Ukraine. *Ahrarna Ekonomika (Agrarian Economy)*, 16(1–2), 9–22 (in Ukr.).
5. Kropyvko M. & Kisil M. (2021). Theoretical foundations and methodological approaches to the formation of a strategy for managing the investment efficiency of a farm. *Ekonomika APK (Economics of AIC)*, 28(1), 6–15. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202101006> (in Ukr.).
6. Zubar I. & Onyshchuk Yu. (2023). Management in the field of optimizing the efficiency of farmland use. *Efektivna Ekonomika (Efficient Economy)*, 2. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.27> (in Ukr.).
7. Lesiuk V. (2021). Ensuring economic efficiency of personnel management at agricultural enterprises. *Ahrosvit (Agrosvit)*, 21–22, 97–104. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.21-22.97> (in Ukr.).
8. Polishchuk D. (2024). Human capital management as an integral part of the strategic development of an agricultural enterprise. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 330(3), 358–362. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-57>.
9. Boiko L. (2024). Challenges and problems of farms under uncertainty. *Problemy Suchasnykh Transformatsii. Seriya: Ekonomika ta Upravlinnia (Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management)*, 11. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-04-02> (in Ukr.).
10. KSE Institute (2024). Damages, losses and needs of agriculture due to the full-scale invasion. Retrieved from: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf (Accessed: 19.01.2025).
11. Lastovchenko P. (2025). Development of small and medium-sized enterprises as a strategic direction of post-war recovery of rural territories. *Ahrosvit (Agrosvit)*, 10, 200–206. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.10.200> (in Ukr.).
12. Kis S., Malynovska H., Ivanochko R. & Berehovskiy Yu. (2023). Human capital as a necessary condition for ensuring enterprise development. *Modern Economics*, 42, 52–61. [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-08) (in Ukr.).
13. State Statistics Service of Ukraine (2025). Official website. Retrieved from: <https://www.ukrstat.gov.ua>
14. Main Department of Statistics in Mykolaiv Region (2025). On providing information on the activities of farms in Mykolaiv region by districts and territorial communities in 2020–2025: response letter to the request of M. Dubinina dated 28.11.2025. Mykolaiv (in Ukr.).

DUBININA Maryna

Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation,
Mykolaiv National Agrarian University,
Mykolaiv, Ukraine

FORMATION OF ANALYTICAL INDICATORS FOR ASSESSING THE ECONOMIC SUSTAINABILITY OF FARMS

Introduction. *The functioning of farms in Ukraine is currently taking place under conditions of prolonged military and economic instability, accompanied by significant resource, financial, and demographic constraints. Under such circumstances, ensuring the economic sustainability of farms becomes a key prerequisite for preserving agricultural production, maintaining employment in rural areas, and strengthening regional food security. The growing influence of external shocks necessitates the development of analytical tools capable of providing an objective assessment of the sustainability of farming entities based on available statistical and reporting information.*

Purpose. *The purpose of the study is to substantiate a system of analytical indicators for assessing the economic sustainability of farms and to evaluate the dynamics of its key components using the example of farms in Mykolaiv region during 2020–2025.*

Methods. *The research is based on the application of a systemic approach, structural and functional analysis, methods of economic comparison, dynamic analysis, grouping, and analytical coefficient assessment. Official statistical data on the activities of farms in Mykolaiv region were used as the empirical basis of the study.*

Results. *A system of analytical indicators for assessing the economic sustainability of farms was developed and structured according to four interconnected components: production-resource, financial, personnel-social,*

and investment. The proposed system includes indicators characterizing land-use concentration, labor provision, the share of leased land, labor productivity, operational profitability, the ratio of accounts receivable to accounts payable, personnel sustainability, capital investment dynamics, and investment self-sufficiency. The empirical assessment revealed significant structural transformations within the farming sector of Mykolaiv region. The average farm land area increased by 36.2%, the area of agricultural land per employee grew by 34.9%, and labor productivity more than doubled. At the same time, the number of employees decreased by 17.7%, indicating the growing importance of labor-saving organizational and technological solutions. The study also identified an increase in operational profitability and investment activity, accompanied by a deterioration in the balance of settlement operations due to the growth of accounts receivable relative to accounts payable.

Originality. The scientific novelty of the study lies in the development of an integrated system of analytical indicators adapted to the conditions of wartime economic transformation. Unlike existing approaches, the proposed methodology combines production-resource, financial, personnel, and investment characteristics within a unified analytical framework and enables the assessment of economic sustainability using official statistical reporting data.

Conclusion. The findings indicate that the economic sustainability of farms is determined by the interaction of production-resource, financial, personnel, and investment factors. Despite positive changes in labor productivity, profitability, and investment activity, personnel losses and growing imbalances in settlement operations remain significant constraints to sustainable development. The proposed system of analytical indicators can be applied for monitoring the condition of farms, supporting managerial decision-making, and developing regional agricultural support policies under conditions of military and economic uncertainty.

Keywords: agricultural sector; accounting and analytical support; business activity; economic analysis; financial reporting; financial sustainability; human resource potential; investment activity; management reporting; production and resource potential; small business; wartime challenges.

Одержано редакцією: 30.01.2026
Прийнято до публікації: 17.02.2026